

SPRAWOZDANIE
PRZEWODNICZĄCEGO GMINNEGO ZESPOŁU INTERDYSCYPLINARNEGO
ds. PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE
Z REALIZACJI W 2014 ROKU
GMINNEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR
PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2011-2016 W MIEŚCIE I GMINIE KOLBUSZOWA

Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Kolbuszowa w składzie:

1. Małgorzata Hariasz – przedstawiciel Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kolbuszowej
2. Helena Chmielowiec – przedstawiciel Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kolbuszowej
3. Beata Chmielowiec – Przedstawiciel Komendy Powiatowej Policji w Kolbuszowej
4. Krystyna Futyma – przedstawiciel Zespołu Oświatowego w Kolbuszowej
5. Halina Kiwak – przedstawiciel Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Kolbuszowej
6. Katarzyna Chudzik – przedstawiciel Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kolbuszowej
7. Anna Stącel – przedstawiciel Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Kolbuszowej
8. Renata Bomba – przedstawiciel Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej w Kolbuszowej
9. Ewa Wójcicka – przedstawiciel Parafialnego Zespołu Caritas w Kolbuszowej

Zespół Interdyscyplinarny realizuje działania określone ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta i Gminy Kolbuszowa na lata 2011 – 2016.

Działania Zespołu Interdyscyplinarnego podejmowane w 2014 r. w stosunku do osób doświadczających przemocy w rodzinie to:

- diagnoza problemów przemocy w rodzinie,

- integrowanie i koordynowanie działań jednostek wchodzących w skład Zespołu oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym,
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

W celu rozwiązywania problemów przemocy w rodzinie Zespół Interdyscyplinarny powoływał Grupy Robocze do pracy w indywidualnych przypadkach. Skład Grupy Roboczej ustalany był przez Przewodniczącego Zespołu po przeanalizowaniu informacji zawartych w formularzu Niebieska Karta A dotyczącego danej rodziny.

W skład Grup Roboczych wchodził przedstawiciele: Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kolbuszowej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kolbuszowej, Komendy Powiatowej Policji w Kolbuszowej, Zespołu Oświatowego w Kolbuszowej, Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Kolbuszowej, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kolbuszowej, Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Kolbuszowej.

Skład Grup Roboczych ustalany był w zależności od potrzeb wynikających z problemów występujących w indywidualnych przypadkach. W tym celu Przewodniczący zwracał się do przewodniczących grup roboczych o wskazanie instytucji, których przedstawiciele będą bezpośrednio zaangażowani w rozwiązanie problemu rodziny w ramach Grupy Roboczej. W 2014 roku odbyło się 4 Posiedzenia Zespołu Interdyscyplinarnego.

W 2014 r. w Gminie Kolbuszowa sporządzono 60 „Niebieskich Kart A”. Zespół Interdyscyplinarny wszczynał procedury po otrzymaniu zgłoszeń - wypełnieniu wypelnionego formularza „Niebieska Karta – A” od: przedstawicieli Policji (52 zgłoszeń), jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (8 zgłoszeń). Zjawisko przemocy w rodzinie w Gminie Kolbuszowa wystąpiło w 77 rodzinach. W 41 rodzinach przemoc zarejestrowano raz w roku, w 31 rodzinach zdarzenia takie wystąpiły od 2 do 5 razy a w 5 rodzinach 6 razy w roku lub częściej. Najczęściej zgłaszane przez osoby pokrzywdzone formy przemocy to: przemoc fizyczna, przemoc psychiczna / emocjonalna, przemoc ekonomiczna, przemoc seksualna, zaniedbywanie lub połączenie kilku spośród w/w form przemocy: psychiczno – fizyczna, psychiczno – fizyczno – ekonomiczna.

W 2014 roku w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego pracowały 77 grupy robocze, z których 38 grupy utworzono w 2014 roku. Postępowanie dotyczyło 176 osób poszkodowanych w wyniku przemocy w rodzinie. Osoby poszkodowane to przede wszystkim kobiety - 78 osoby (w tym 26 to osoby starsze lub niepełnosprawne) i dzieci – 81 osób (w większości do 13 r. ż.). Blisko 10 % spośród osób poszkodowanych to mężczyźni – 17 osób (w tym 7 to osoby starsze lub niepełnosprawne).

Spośród 83 osób, co do których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie zdecydowana większość to mężczyźni (76 osób – 92 %), 6 osób to kobiety i jedna osoba małoletnia.

Podczas posiedzeń grup roboczych sporządzono 36 „Niebieskie Karty C” i 28 „Niebieskie karty D”.

W 2014 r. Zespół Interdyscyplinarny na wniosek członków Grup Roboczych zakończył 34 postępowania, w tym:

- 28 postępowań na podstawie § 18 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”
- 6 postępowań na podstawie § 18 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”.

Według danych pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej w 2014 r. prowadzili następujące działania pomocowe na rzecz osób uwikłanych w problem przemocy w rodzinie:

1. działania podjęte wobec osób doświadczających przemocy w rodzinie:

podjęte działania	liczba osób objętych pomocą
praca socjalna, monitoring	144
skierowanie do grupy wsparcia	13
pomoc finansowa i rzeczowa	50
dożywianie	8
skierowanie, motywowanie do udziału w spotkaniach otwartych dot. problematyki przemocy w rodzinie	12
motywowanie do podjęcia terapii rodzinnej, małżeńskiej	6
skierowanie na indywidualne konsultacje (psycholog, terapeuta rodzinny)	8
współpraca z asystentem rodziny	10

wniosek do sądu o przydzielenie rodzinie kuratora	3
skierowanie do projektu „Nie dla przemocy”	7
wniosek do sądu, PCPR o wgląd w sytuacje rodziny	5
wsparcie przy składaniu wniosku o przemoc i rozdzielenie majątkową	1
motywowanie do podjęcia leczenia w poradni uzależnień	1

2. działania podejmowane wobec podejrzanych o stosowanie przemocy w rodzinie

podjęte działania	liczba osób objętych działaniami
motywowanie do udziału w programie korekcyjno – edukacyjnym	17
pomoc asystenta rodziny	1
praca socjalna, monitoring	71
pomoc finansowa i rzeczowa	14
motywowanie do podjęcia leczenia odwykowego	23
motywowanie do podjęcia leczenia psychologicznego	5
motywowanie do podjęcia leczenia psychiatrycznego	1
skierowanie do Centrum Integracji Społecznej	4
zgłoszenie do prokuratury	5
motywowanie do udziału w spotkaniach otwartych	3
motywowanie i kierowanie do indywidualnych konsultacji (psycholog, terapeuta rodzinny)	2

3. działania podejmowane wobec świadków przemocy w rodzinie

podjęte działania	liczba osób objętych pomocą
praca socjalna, monitoring	24
pomoc finansowa	1
skierowanie do poradni psychologiczno – pedagogicznej	2
pomoc rzeczowa, dożywianie	6

Zespół Interdyscyplinarny działając na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie dokonał 10 zgłoszeń o powzięciu podejrzenia o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie. Zgłoszenia przekazano do Prokuratury. Także Ośrodek Pomocy Społecznej przekazał 6 takie zgłoszenia do Prokuratury oraz 5 zgłoszeń na Policję.

Od sierpnia do grudnia 2014 roku Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kolbuszowej realizował projekt **„Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” edycja 2014**. Program był współfinansowany ze środków Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Projekt realizowany był pod nazwą: „Przemocy mówimy NIE”. Całkowita wartość projektu wyniosła 19 684 zł w tym 15 000 zł dofinansowania i 4 684 zł wkład własny. Celem projektu było podejmowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W ramach projektu realizowano następujące działania:

- utworzenie punktu konsultacyjnego (psycholog);
- utworzenie i wspieranie funkcjonowania grupy wsparcia;
- zorganizowanie cyklu spotkań warsztatowych o przemocy w rodzinie i jej przeciwdziałaniu dla wszystkich zainteresowanych mieszkańców Gminy Kolbuszowa;
- opracowanie i kolportaż broszury o przemocy, zawierającej najistotniejsze informacje o zjawisku przemocy, jej przeciwdziałaniu i instytucjach z terenu Gminy Kolbuszowa działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Dla osób pracujących w Zespole Interdyscyplinarnym i Grupach Roboczych organizowane były szkolenia. 13 pracowników socjalnych Ośrodka Pomocy Społecznej (w tym 2 asystentów rodziny) w dniu 08.04.2014 r. wzięło udział w szkoleniu pod tytułem: „Rozmowa ze sprawcą i ofiara przemocy – warsztat”. Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego i Grup Roboczych brali również udział w szkoleniu „Działanie Zespołu Interdyscyplinarnego i Grup Roboczych” – w szkoleniu tym w dniu 10.10.2014 r. uczestniczyło 17 osób w tym 13 pracowników socjalnych. MGOPS zorganizował również szkolenie pt. „Grupy Robocze – praktyczne aspekty funkcjonowania”. W szkoleniu wzięło udział 12 osób w tym 2 asystentów rodziny, 9 pracowników socjalnych MGOPS i 1 osoba z grupy roboczej. Szkolenie odbyło się 23.10.2015 r. Za w/w szkolenia Ośrodek Pomocy zapłacił łącznie 2650 zł.

Według danych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kolbuszowej w 2014 r. w ramach prac w Zespole Interdyscyplinarnym i Grupach Roboczych członkowie Komisji przeprowadzili 30 rozmów z osobami nadużywającymi alkoholu, wobec

których prowadzona jest procedura „Niebieskiej Karty”. W wyniku przeprowadzonych rozmów do dobrowolnego leczenia zmotywowano 11 osób nadużywających alkoholu, podejrzanych o stosowanie przemocy w rodzinie. Do Sądu – Prokuratury skierowano 18 wniosków dotyczących sprawców przemocy. Przedstawiciele Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kolbuszowej brali udział w pracach wszystkich Grupach Roboczych, do których zostali powołani przez Przewodniczącego Zespołu. Z danych GKRPA wynika, że ze środków Komisji zapłacono 9360 zł za pobyt 36 osób nietrzeźwych – sprawców przemocy domowej w Izbie Wytrzeźwień w Rzeszowie, nieścigalnych w trybie egzekucji. Niektórzy sprawcy przemocy przebywali w Izbie Wytrzeźwień po kilka razy.

W pracę Zespołu Interdyscyplinarnego i Grup Roboczych zaangażowany był również Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej. W ramach pracy w Zespole Interdyscyplinarnym ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie kurator zawodowy Sądu Rejonowego w Kolbuszowej – Anna Stącel uczestniczyła w 3 posiedzeniach Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego i 1 spotkaniu grupy roboczej dotyczącej przemocy w rodzinie objętej postępowaniem wykonawczym kuratora rodzinnego. W ramach przyjętych działań wobec wspomnianych rodzin kurator rodzinny przeprowadzał rozmowy dyscyplinujące, motywujące i wychowawcze z osobami nadużywającymi alkoholu stosującymi przemoc, udzielał informacji sprawcom przemocy na temat możliwości udziału w programie korekcyjno – edukacyjnym.

Parafialny Zespół Caritas w Kolbuszowej, którego przedstawiciel również bierze udział w pracy Zespołu Interdyscyplinarnego, udzielił pomocy finansowej i rzeczowej osobom dotkniętym przemocą. Była to pomoc o łącznej wartości 1000,00 zł.

W pracy Grup Roboczych uczestniczą przedstawiciele oświaty tj. pedagodzy szkolni lub nauczyciele ze szkół, do których uczęszczają dzieci i młodzież z rodzin dotkniętych problemem przemocy. W 2014 r. przedstawiciel Oświaty w Zespole Interdyscyplinarnym wziął udział w 2 posiedzeniach Zespołu Interdyscyplinarnego i 3 spotkaniach Grup Roboczych. Działania jakie podejmował przedstawiciel Oświaty to: prowadzenie dokumentacji – KARTA MONITORINGU – dla dzieci z rodzin objętych NK (2), prowadzenie rozmów z wychowawcami klas dotyczące rodzin z założoną NK (funkcjonowanie dzieci w środowisku szkolnym, więzi emocjonalnych w rodzinie, udzielanie pomocy materialnej), udział w szkoleniu „Działanie Zespołów Interdyscyplinarnych i Grup Roboczych”, typowanie uczniów objętych NK do bezpłatnego wycieczki zimowej (1), stała współpraca z asystentem rodziny. Dzięki współpracy z Kierownikiem MGOPS w Kolbuszowej zorganizowano szkolenie Rady Pedagogicznej

Zespołu Szkół nr 1 w Kolbuszowej na temat „Postępowanie pracowników oświaty w sytuacji uzyskania informacji o stosowaniu przemocy w rodzinie - Procedura NK”. W szkoleniu wzięło udział 20 osób.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kolbuszowej w 2014 r. prowadziło działania mające na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz szeroko rozumianą profilaktykę przemocy. Działania te były skierowane zarówno do osób doświadczających przemocy, świadków przemocy, osób stosujących przemoc oraz do wszystkich mieszkańców powiatu kolbuszowskiego.

W 2014 r. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie założyło i przekazało do Zespołu Interdyscyplinarnego Gminy Kolbuszowa 2 Niebieskie Karty A.

Przy PCPR w Kolbuszowej działa grupa wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie. Grupa ta liczy obecnie 16 osób, w tym 5 osób z Gminy Kolbuszowa. Ponadto osoby doświadczające przemocy w rodzinie w 2014 r. korzystały z konsultacji, poradnictwa i wsparcia, udzielanego przez pracownika socjalnego, konsultanta ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, radcę prawnego, jak również psychologa. W 2014 roku udzielono łącznie - 531 porad terapeutycznych, psychologicznych i prawnych, z których skorzystało - 141 osób (w tym 40 osób z terenu gminy Kolbuszowa).

Rodziny zagrożone problemem przemocy oraz z problemami opiekuńczo – wychowawczymi mogły uczestniczyć także w Konferencji Grupy Rodzinnej, nowej metodzie pracy z rodziną współfinansowanej ze środków EFS, w ramach realizowanego przez PCPR projektu: „Program aktywizacji społecznej w powiecie kolbuszowskim”. Z takiej formy pomocy w 2014 r. skorzystało 10 rodzin zagrożonych problemem przemocy, w tym 4 rodziny z gminy Kolbuszowa.

W 2014 r. PCPR realizowało dwie edycje programu korekcyjno – edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie. W przeprowadzonych programach udział rozpoczęło 21 osób, a ukończyło 16 osób stosujących przemoc, w tym 7 osób z terenu gminy Kolbuszowa.

PCPR w 2014 r. prowadziło też działania profilaktyczne w ramach Programu Osłonowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” dofinansowanego przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Projekt „Razem przeciw przemocy - przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w powiecie kolbuszowskim.” realizowany był od września do grudnia 2014 r. na terenie powiatu.

W ramach projektu przeprowadzono następujące działania:

- Zorganizowanie wyjazdu z zajęciami warsztatowymi dla grupy wsparcia, w którym uczestniczyło 5 osób z terenu gminy Kolbuszowa.

- Przeprowadzono akcję informacyjną i promocyjną - stworzenie i wydruk ulotek, broszur i mini poradnika dla świadków przemocy (1000 szt.) Wydano także broszurę na temat mechanizmów przemocy (1000 szt.) oraz ulotki na temat działań projektowych oraz na temat pomocy oferowanej przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej (w sumie 3 500 szt.) – materiały te rozpropagowano między innymi na terenie gminy Kolbuszowa

- Przeprowadzono 66 konsultacji radcy prawnego oraz 34 konsultacje psychologiczne dla osób doznających przemocy, także z gminy Kolbuszowa.

- Zorganizowano konferencję podsumowującą działania projektu, w której udział wzięli przedstawiciele Zespołów Interdyscyplinarnych oraz członkowie grup roboczych z całego powiatu kolbuszowskiego. Wspólne spotkanie miało na celu zintegrowanie działań zespołów interdyscyplinarnych z całego powiatu oraz wymianę doświadczeń. W Konferencji wzięli udział przedstawiciele Zespołu Interdyscyplinarnego z terenu Gminy Kolbuszowa.

W 2014 roku również Polski Komitet Pomocy Społecznej, prowadził działania służące udzielaniu pomocy osobom dotkniętym przemocą. Zadania te zostały podjęte w prowadzonej przez PKPS w Kolbuszowej Świątlicy Profilaktyczno – Wychowawczej w ramach realizacji programów MPiPS „Świątlica – Dzieci – Praca” na rzecz wsparcia dziecka i rodziny w gminie oraz programu pomocowego dofinansowanego przez Urząd Marszałkowski ROPS w Rzeszowie. Świątlica realizowała autorskie programy „Mimo wszystko” oraz „Świątlicowy Program Wspierania Rozwoju Zainteresowań Dzieci i Młodzieży w Powiecie Kolbuszowskim – TO MNIE KREĆCI”, których celem było m.in. wsparcie dzieci z rodzin dotkniętych problemem przemocy. W działaniach realizowanych w ramach tych programów brali również udział rodzice lub opiekunowie a także rodzeństwo naszych wychowanków. W programie „Mimo wszystko” wzięło udział 147 osób a w programie „TO MNIE KREĆCI” 166 osób z tereny gminy Kolbuszowa (dzieci, młodzież i dorośli).

Z danych zawartych w sprawozdaniu z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2011 – 2016 wynika, że wszystkie instytucje zaangażowane w pracę Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie podejmowały w 2014 roku skuteczne działania zmierzające do zmniejszenia zjawiska przemocy w rodzinie. Przytoczone dane wskazują na poszerzenie oferty pomocy dla osób dotkniętych przemocą a także działań skierowanych do osób podejrzanych o stosowanie przemocy w rodzinie. Działalność Zespołu

Interdyscyplinarnego i Grup Roboczych dzięki współpracy wielu instytucji pomogła rozwiązać wiele problemów z jakimi borykają się rodziny naszego regionu.

Biorąc powyższe pod uwagę zasadnym jest kontynuowanie pracy Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego w kolejnych latach.

Realizacje działań w 2014 r. z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w placówkach oświatowych na terenie gminy Kolbuszowa

- przyłączenie się do kampanii społecznej Rzecznika Praw Dziecka: „Bicie uczy, ale tylko złych rzeczy”
- programy: wychowawczy oraz profilaktyczny uchwalone przez Radę Pedagogiczną i Radę Rodziców, w których określone zostały m.in. formy karania dzieci za zachowania niepożądane w tym np.:
  - „Jestem w grupie, rozumiem siebie i innych”
  - „Jestem bezpieczny” – poznanie osób i instytucji wspierających działania szkoły
  - Profilaktyka agresji i przemocy
  - „Sieciaki”
  - „3...2...1 Internet”
  - „Stop cyberprzemocy”
- ustalenie w szkole kodeksu postępowania: „Nie ufaj obcym”.
- zajęcia integracyjno – wychowawcze w klasach młodszych
- zajęcia z psychologiem i pedagogiem z poradni psychologiczno - pedagogicznej
- zapobieganie cyberprzemocy poprzez respektowanie **Szkolnego Kodeksu 2.0**, który został samodzielnie opracowany i przyjęty przez uczniów w ramach uczestnictwa szkoły w ogólnopolskiej akcji : „ Szkoła z klasą 2.0”
- corocznie akcje związane z **Dniem Bezpiecznego Internetu**
- rozmowy z dziećmi i uczniami w klasach oraz rozmowy indywidualne na temat przemocy, agresji, szeroko pojętego poczucia bezpieczeństwa
- spotkania młodzieży z policjantami, którzy prowadzą zajęcia warsztatowe dotyczące cyberprzemocy, odpowiedzialności prawnej, agresji, bezpieczeństwa w ruchu drogowym, w czasie wolnym oraz podczas wakacji
- spotkania nauczycieli z przedstawicielami policji „Współpraca szkoły z policją w zakresie przemocy i zapewnienia bezpieczeństwa dzieci i młodzieży”
- prezentacje multimedialne i referaty dla rodziców jak i uczniów na temat bezpieczeństwa oraz zachowań, jakich należy unikać w czasie wolnym od zajęć lekcyjnych.
- współpraca szkoły z MOPS, PCPR, Sądem, Poradnią Psychologiczno - Pedagogiczną i innymi instytucjami działającymi dla dobra dziecka i rodziny.

- zajęcia psychoedukacyjne pt.:

- Agresji stop
- Asertywność jako postawa sprzyjająca zachowaniom bezpiecznym
- Rozwiązywanie konfliktów
- Bezpieczny internauta
- Profilaktyka agresji i przemocy
- Tydzień bez agresji i przemocy – Co robić gdy?.....
- Media – dobrodziejstwo czy zagrożenie?
- Przedszkole – „Dawid i cukierek” - rozwijanie umiejętności właściwego zachowania w sytuacji zagrożenia na podstawie historyjki obrazkowej oraz filmu edukacyjnego: Bezpieczeństwo dziecka
- Bezpieczeństwo podczas pobytu w przedszkolu i poza nim
- Cyberprzemoc, tolerancja i akceptacja

- warsztaty:

- Granice i normy jako czynnik pozytywnych relacji międzyludzkich
- Jak zachować się by nie zostać ofiarą
- Zjawisko cyberprzemocy i ochrona prawa przed cyberprzemocą

- lekcje wychowawcze:

- Nie hajtuj
- Świat bez przemocy – kreowanie bezpiecznego i zdrowego środowiska
- Zwyczaje świąteczne w naszych domach
- Jak pokonać trudności w nauce
- Świat moich marzeń
- Jak rozwiązywać konflikty?
- Jak mówić i słuchać- relacje w rodzinie
- Uczeń sam w domu
- Przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej w szkole

- ankiety

- diagnoza problemu przemocy w szkole i środowisku rodzinnym
- czy czuję się bezpiecznie w naszej klasie

- pogadanki

- Na temat cyberprzemocy
- Jak sobie radzić z agresją i przemocą?

- Asertywność- co to takiego?
- Stop przemocy
- Stajemy się odpowiedzialni za swoje czyny

- projekcja filmów np.

- Lekcja przestrogi
- Bezpieczeństwa dziecka
- Słowo jak pięść
- Chcę naprawić zło
- Adrenalina na różne sposoby
- Bezsilna nienawiść
- Poświęcić życie
- Czy dobro można narzucić?
- Nie zabijaj
- Obiecałaś
- Oni
- TV story
- Życie pod murem
- W sidłach sekty

- plakaty informacyjne

- ulotki „przyjazna cyberprzemoc”

- gazetka dla rodziców

- znajomość przez dzieci numerów instytucji udzielających pomocy: policja, pogotowie ratunkowe, straż pożarna

- informacje na stronie szkoły dla rodziców na temat programu „Kontrola rodzicielska”, oraz innych artykułów

- udział nauczycieli w konferencji „Skąd się biorą agresje i gniew oraz jak temu zapobiec”

- pogadanki, szkolenia, rozmowy, udzielanie porad dla rodziców